

דוד שׁיץ: כוה יפּו האבנים

מוזר היה לראות את מיכאל רז בצהרי יום־שרב ולשמוע מפיו שרות ברחה לנצרת בחברתו של ג'ף. ידעתי שרות ומיכאל התקוטטו בזמן האחרון אבל לא שיערתי שפה מהר יתפתחו הדברים. היא ברחה, שאלתי. הוא גיחך ואמר, ברחה.

לגמרי?

הוא הגיע בראשו.

ולא נשאר שום דבר?

חובות.

מיכאל נשען על הקיר וראשו השחור חשוף לקיטור הלבן הרובץ סביב ומפיו נפלטות טבעות עשן לבנות. רוח לא נשבה והעשן היתמר בין עיניו וסכך עליו.

היפנס פנימה, אמרתי, מינה תכין לך משהו.

אני הולך, אמר.

לאן?

הביתה.

מה תעשה שם?

הוא משך בכתפיו ופנה ללכת. הלכתי עמו. קשה היה לו לחזות בחסרונה, עכשיו, אחרי שהיפה אותה בפראות והיא ברחה. נכנסנו לחדרם וראיתי תמונה של מיטה סתורה ועליה שולחן־כתיבה שבגדים מוטלים עליו, ואת צנצנת־הפרחים הסגולה ובה שושנה אחת מרכינת־ראש ניצבת עליו. היא נתנה לי את הפרח ביום שלפני בחורה שנותנת פרח אחד. תמיד אמרה שצר לה המקום. בקושי יש כאן מקום לפרח, קבעה, ותיקנה את מצב התמונה.

בדרך־כלל לא חיבבתי את קליי אבל הרפרודוקציה הזאת היתה מוצלחת. נדמה לי שהוא ניסה לתאר חלל דר־ממדי בצבעי אפור ואדום. המרחב יש לו אֶספֶקט מדומה, אמר הצייר, ואני נגעתי בעלי השושנה שנקרשו על ידי. מריחה דביקה בצבע אדמדם כמו דם. מיכאל לגם מבקוק קוניאק ואמרתי לו, קוניאק בצהרי יום־חמסין. הוא צחק וענה כמו בסרטים ועיניו היו אדומות וסנטרו אפור מזיפים.

באמת לא היה מקום בחדר. אולי בהשפעת החום, נראה היה לי שהקירות בוערים ונוגעים בי. הרחוב היה שקוע בתנומה לבנה ולובן אופף את הגדרות והצרות. כלב לא סבב בירושלים, עכשיו, בצללים הנמסים בחום. ממול פרחה גינה קטנה וגדר מכסה עליה. ירק אפור ומקל גדול תקוע במרכזו. סמרטוט נרפה מרוח על הפלונס וצלו לא נפל על הארץ ואד קלוש טישטש גדר וצלה.

החזרתי פני ומיכאל היה כתם שחור ומכווץ ליד הפרח הבודד. מוזיקה טובה תשיב

אותנו לארץ החיים, אמרתי לו, ופשטתי תקליט מעטיפתו והנחתיו על לוח הגומי. היא היתה שקטה רק כשהיתה מוזיקה בבית, רק עכשיו יש מקום בשבילי בלחץ הקירות האלה, אמרה, וראיתי שהוא בוכה. תפסיק, אמרתי לו, אתה מתנהג כמו אשה. הבגדים שלה עדיין כאן וריח גופה שקוע בכר וגלגלי השער באמבטיה. איך אפשר, קרא מיכאל והליט ראשו בידיו.

נרד לנצרת, ענית, ונשיב אותה לכאן.

תרד לנצרת ותחזיר אותה ונחזיר אותה לכאן, כמה אני אוהב אותך וייס. אני פשוט אוהב אותך, קרא וקפץ לחבק אותי. ג'ף בא לכאן אתמול, אחז בידה ולקח אותה, ואני אמרתי היכן עמנואל וייס.

נלך מכאן, אמרתי, איש אינו מאזין ומוזיקת־המתים הזאת ממלאה את החלל. רקוויאם של פורה, מיכאל רו אהב את מנגינות הרקוויאם. הוא אסף את כל תקליטי הרקוויאם והיה גאה מאד על האוסף הזה. על העטיפות היו תמונות צבעוניות של ישוע על הצלב ודם נוטף מפצעיו. רקוויאם אטרנאס דונה אייס, שר הטינור, וקולו העדין נח על קווי הרפרודוקציה והדף את הקירות. מכונית זינקה לעבר הקירות ורעמה היכה בשקט והותיר אבק לבן וריח בנזין שרוף.

שנים היינו, פועים יחידים ברחוב הלבן. בתחילה נראה היה לי שאין לנו צל. מיכאל עישן בעיניים עצומות וצעדו מהוסס.

אני אלך לראות את חלמיש ומינה תדאג לך, אמרתי.

ב

בני אותו גיל היינו והוא צימח שער ארוך בעורף ובצדעיים והרכיב משקפי־שמש בלילה. לפני חמש שנים היה מרכיב משקפי־שמש בלילה ופניו היו נמרצים. הנערה שהביא עמו הוגדרה כמעניינת והיא לא מצאה חן בעיני. שמה היה רותי והכל קראו לה מודי. היו לה מכנסי־גינס מרוטות, שער ארוך ושחור מסורק לצד אחד, ומידליון ענק מונח לה על החזה. כשפנתה לדבר היה השער מחליק ומכסה על עיניה והיא היתה מסלקת אותו לצדדים בתנועה אחת קצובה.

אתה אוהב כלניות, שאלה אותי.

כן, אמרתי.

גם אני. אבל אני משתגעת אחרי פרקומים, לחשה על אזני.

זה מעניין, אמרתי, ושאלתי אותה מדוע אין היא קוצצת את השער אם הוא מטריד אותה כל־כך. נדמה לי שהיא חייכה ואילו רו שעמד בסמוך פרץ בצהלה.

מודי רקדה בהתלהבות כנחש שחור ואהבה לנער את מחלפותיה שנעו כיצורים חיים בגלים גדולים, גם מיכאל רקד יפה ואני לא ידעתי לרקוד ואינני רוקד כיום. אני רוצה ללכת הביתה, אמרה הגר. ליויתי אותה וחזרתי. מדוע נהגתי כך אינני יודע. הרבה הלכו, ומשנכנסתי ראיתי את רו בקצה השני ובקובק בידו. הנערה השחורה ישבה שחוחה בפניה ועישנה.

חזרת, בחור, אמר רו, בוא הנה ונתבונן בכך, והוא הדליק את האור.

במה אתה עוסק, שאל אחד.

ספר־נשים, ענה רז.

הם הקיפו אותי במעגל, כולם מעשנים וכולם במשקפ־שמש וכולם יפים.

אתה רזה, אמר אחד ונגע בי.

קשה לטעון שהוא יפה.

יש לו סבר־פנים אימבצילי טיפוזי, סבר שלישי ולאטו השיב עשן לתוך עיני.

דפקת פעם?

פניתי אל הדלת והם נצמדו זה לזה וחייכו. הדלת היתה קרובה ובקפיצה אחת אפשר

אפשר היה להגיע אליה, אבל הם צחקו כמבינים ואחד נתקף שיעול חזק מרוב הצחוק.

עזבו אותו, אמרה הנערה השחורה. מיכאל רז הדף אותה הצדה ואמר לי בשקט,

כשהוא מטעים את ההברות, לשתות אתה יודע, בחור?

מישהו כיבה את האור ורק הנר דלק ועיניו של רז נצצו. משקה היה בידי ואנחנו

שהינו ואחר שהינו ושוב שהינו. המשקה היה איום ובכוח דחסתי אותו לקיבה

המורדת. הוא נפל ונשבר והקיא ואני צחקתי בקול.

ברור, כל הענין היה טיפשי ואני מעלה אותו בגלל החשיבות העצומה של המאורע

לגבי היחסים בינינו ולגבי התפתחותי שלי.

אותו לילה לא ישנתי וגם מיכאל לא עצם עין. הוא התאושש מהר, שטף את

פניו ואמר לי, בוא נלך. הלכנו שנינו יחד והנערה נגררת אחרינו. מודי חייכה

אלי כשיצאנו ואמרה, העיניים הכחולות שלך. אין הן כחולות דווקא.

כל הלילה ההוא שמעתי אותו מדבר. שאיפתו הכמוסה, בימאי־סרטים. ובטרם

אספיק להגיב מנה לפני בנשימה אחת את כל הבימאים החשובים ופסל את כל

הנותרים וציין במדויק סרטים שונים ואת כל הטעויות שבהם. מכל זה אינני זוכר

דבר לאשורו. פרט לעובדה שהוא חיסל את קופסת הסיגריות שלי ועוד קופסה

שקניתי בבית־הקפה בהצטלבות הרצל—נביאים. אני לא אמרתי כלום, ולמעשה כל

הענין לא נגע לי כלל. אני התעניינתי בחולשתו. מעניין מאד היה להתבונן

בחולשתו.

במשך הזמן הבנתי שכאן סוד הצלחתו אצל הנשים. הוא היה מקסים אותן בחולשתו.

יום אחד, חדשים אחרי המסיבה, הקשתי על דלתו ושמעתי קולות נרגשים. באמת

לא רציתי להאזין אבל הנערה צעקה והבנתי שהיא מסרבת בכל תוקף ואילו הוא

עמד על שלו בקול־בוכים. אותו צליל מיוחד שמשמיעים ילדים כשמונעים מהם

את משאת־נפשם.

גועל־נפש, חשבתי והלכתי משם, והיא מצאה שפה משותפת אתו. חדשים חיתה

לצדו ורז קרץ לי ואמר, זה בסדר גמור. אולי זו הסיבה שאפילו באמירת שלום

אני מקמץ במה שנוגע לידידותיו של רז. בנקודה זו מיכאל רז חלוק עמי.

עם הנשים אתה תמיד המפסיד. וזה הדבר שהפליא אותי אצל מיכאל רז. הוא

תמיד הפסיד והתנהג כמנצח. עיניו היו זוהרות באור שחור והקמטים היו מתישרים

שעה שדיבר בנשים. היה נוגע בי בידי הלחות להיות בטוח שאני שומע לו.

בענין רות, כיצד ינצח שוב? זו הנקודה המזורה אצל רז. פעמים רבות נעזר בי והיטב ידע שאני לועג לו, ובכל־זאת תמיד שב ופנה אלי מחדש. אולי חשב שאינני מסוכן כידידיו מגודלי־השער. או אולי סבר שאני באמת מצוי תחת ידיו כהלה של שבת והוא, מיכאל, יכול לעשות בי מה שלבו חפץ. קשה לי לקבל הנחה כזו. הוא היה פיקח מכדי לחשוב כך. באמת ובתמים סבר מיכאל שהוא פיקח וכך התנהג, וזה היה, כמוכן, חוסר־זהירות מצדו. בניגוד לו, אני ממעט מאד בדיבור.

ג

הוא שכב על המיטה ערום עד מתניו ועישן. מינה תדאג לך, אמרתי לשניהם, ואני אלך לראות את אברהם חלמיש. בעצם לא רציתי מחלמיש ולא־כלום. גמאס עלי להתבונן עליו. במקרים החורגים מן הרגיל אין מינה מועילה הרבה. היא אינה סובלת שום דרישה שמטילים על שכמה. אני כמו סוסת־מדבר, חייכה כמתנצלת. במצב כזה מינה מתכנסת לתוך עצמה ורק עיניה המבוהלות מגלות חיים. אפשר להניח שהיא חיה בחשש מתמיד שאנשים יעמדו על טיבה האמיתי.

את אברהם חלמיש מצאתי בחדרו. מוקף היה ספרים וספרים היו מונחים על השולחן ועל אחד מהם מאפרה. גם על המיטה היו ספרים מוטלים וכריכותיהם הצבעוניות קורצות במשובה. משנכנסתי דרכתי בפסיעה גסה על ערימת ספרים שהיתה מונחת על הרצפה המגולה.

הוא הסיר את משקפיו שפן לא ראה כמעט מאומה וממילא היה מסמיך את הזוגיות עד לכתוב ממש. שלום, אמר ולחץ את ידי בחמימות, מה מביא אותך אלי. ההרגל, חשבת. חלמיש לימד היסטוריה ומקרא בבית־ספרי וקשה לומר שחיבבתי אותו. בשיעוריו נהג לפנות בעיקר לתלמידות מתוך בקיאות מדהימה בחידושי אפנה, תמרוקים, תכשירי־שער, תסרקות וסגנון, ושחקניות־קולנוע. בשעת־מעשה היה מחייך בנחת מעבר זוגיות משקפיו.

נפגשנו בתקופת שירותי בצבא והוא הזמינני לביתו. שם ישבנו, אשתו ואני, והקשבנו למסה ארוכה ומבולבלת, מתובלת מיצמוצי־שפתיים (הוא אהב לאכול בדברו) בעסקי נשים ופוליטיקה. תמיד הן מאחרי הקלעים וצריך רק לחשוף אותן לאור היום ואז, נהג לומר, ואת זרועותיו השעירות שילב זו בזו.

עכשיו הבאתי לפניו את הענין בקיצור נמרץ וחלמיש פיטם את מקטרתו אט־אט. קשה לקבוע כאן עמדה, משך לבסוף. האשה עזבה אותו, ובכך צדקה ולא צדקה. מיכאל היפה אותה בפניה באכזריות וגם בעט ברגליה ונהג בה יפה. הוא הצית את המקטרת. פכה בבקשה את המנורה, ביקש ממני. האור הפריע לעיניו וזו הסיבה שהתנזר כליל מקריאה. מיכאל פירנס אותה שלושה חדשים, המשך, אפילו לעבוד הלך למענה. הוא מיכאל שלא עבד מעולם ולא נברא לעבודה, והיא הלכה וקיבלה חמשים לירות מבעל המכוננית ההוא. כפוי־טובה. בסיפום, אין אנו יכולים להתיהס לענין בלי לבחון כהלכה כל התפתחות אפשרית.

כן, אמרתי.

נניה שתצליח להביא את רות לירושלים חזרה. הוא משך בכתפיו. לא תיקנו דבר בחייו של מיכאל. קשה להעלות על הדעת שהוא ישנה את התנהגותו. יכולים אנו לצפות לכך שיסתגר בחברתה של רות ויפקיר את אביו לנושים. גם בכך אין כל רע אילו היינו מקבלים ערביות ברורות וחד־משמעיות שהוא לא ירצח אותה. דבר שיכול לעלות על הדעת.
כן, אמרתי.

מכאן נובע, סיכם חלמיש, שאסור בשום־פנים להשיב את רות לירושלים. מצד אחר, אם אתה לא תרד לנצרת, יראה בכך מיכאל פגיעת־מוות בידידות שביניכם. לא כן? הוא חייך אלי את חיוכו השמנוני בעיניו העיורות. אבל, בינינו, מותר לראות בו יצור חסר־ישע וחסר מחשבה אחראית. אנחנו נפעל על דעת עצמנו ונבשר לו על המהלכים לאחר מעשה. מה־גם שהפגישה המחודשת עם רות עלולה ליצור אצלו שורה של תגובות. הלם חזק יפקח את עיניו לראות את עצמו. לכן, חיוה חלמיש דעתו, מוטב להחזיר את רות לירושלים. פגשתי את מינה על המדרגות. פניה היו מסיכה של גועל ומבטה פרוע עד שעצרתי אותה מתוך תחושה מוקדמת של הבאות.
מה קרה, שאלתי.

היא השפילה ראשה. אני הולכת לחברים, אמרה וחלפה על פני במהירות. תמיד היה כך. שעה שלא מצא משהו חן בעיניה קמה והלכה לחברים. מי היו החברים לא הצלחתי לברר מעולם.

מיכאל רז ישב על המיטה ומילמל לנפשו. ריח חמוץ פשט בחדר. רגליו היו מכוסות בקיאו וכן כיסוי המיטה והרצפה לפניו. הנחתי אותו על כיסא ועסקתי בניקוי והוא דיבר בפה כבד. מנואל מנואל אתה החבר היחידי שיש לי. אתה היחיד שאוהב אותי באמת. ייבב מיכאל ואמר, ואני שטפתי את רגליו. כל היתר בני־כלבים ימח שמים בני־כלבים. הגברת מינה ליפשיץ בת־כלבה. גזע מעורב. היא אינה סובלת אותי—יבושם לה. אבל אותך היא אוהבת—כך היא טוענת. הגשתי לו כוס מים והוא שתה. ואני אומר לך, היא רוצה להתחתן אתך ולא יותר. להתלבש על חתן הגון... אולי לא עשיר כל־כך אבל הגון... לא? מיכאל התכווץ ונאנח ושוב הקיא על הרצפה. מיהרתי להחזיק קערה תחת ראשו ואיחרתי. אפילו מים לא יכלה קיבתו לשאת. הוא השתופף על המיטה ובאור ראיתי את עיניו העצומות נשקפות משלולית הזוהמה. ריר דבק בסנטרו ואני ניגבתי את פיו. מעין אנקה חלפה בו ועורו רטט משנגעתי בו. הוא היה צהוב־ירקרק כמילון מאובק בשמש.

רז נטל את הבקבוק ולגם ולי נראָה שמוחו הצטלל יותר. שמע וייס, אם אתה שולף אותי מהברץ הזה ומביא לא את רות אני אחזיר לך בשירות גדול. סוחר, אמרתי, והייתי סקרן לדעת מה יציע, אף שלא היו לי ספקות. אני חייב פעם, אמר, לכתוב עבודה על הנושא עמנואל וייס ותמונת־העולם המוסרית. תסתבך בסתירות כמו תמיד, השבתי. הוא חייך קלושות. אתה המוסר

כמו אחים. התרגשות אחזה בו לפתע כאצל אנשים הלומי־משקה. הוא סקר אותי במבט חד—לא הבנתי מעולם מתוך איזה מניעים אתה פועל. שתקתי.

ברגע שאוכל אסע לתל־אביב ואסדר בנכלי הישנים והחתונה לא תקום. אתה לא תעז להתערב אסור לה

זה לא עסקך

עסקי ועסקי, אמר והניח יד על חזהו השעיר, ועוד־איך עסקי. אני לא אניח לזונה לנהוג כך בידידי שתוק

עמנואל, אמר ברוך, עמנואל, אתה חולה? מיכאל הזדקף במאמץ והסמיד פניו אל פני והריח היה בלתי־נסבל. בן־אדם, עניתי. אתה מדבר הרבה־הרבה ועל הנושאים הלא־נכונים. אחזתי בראשו השחור בידי והנחתי אותו בעדינות על הכר ושטפתי את פניו במגבת לחה ואת הרוק הדחתי משפתי וסטרתי. אם אינך מסוגל לאכול לפחות נסה להירדם ואני אכין לך תה. הדלקתי את מנורת־הלילה וכיביתי את האור הגדול וישבתי לקרוא. המחשבה שאני מסוגל לקרוא בעת שמתחוללים מאורעות כה מכריעים בחייו. הוא נשם בכבדות וריאותיו שרקו.

החכמה הזאת שאתה מתעמק בה היא סתם זבל. יום־יום אתה זולל גללי־סוסים טריים ואחר־כך שואל, מדוע אני מסריח. ראשו צנח אחרנית והוא עצם את עיניו בכוח והניח ידיו עליהן. דאג שהיא תחזור שנית אלי ואני אנהג בה כמו בבת־מלכה. תן לי עוד הזדמנות. רות שלי, חזרי אלי. היא היתה מדברת על סנאים קטנים שמקפצים בין העצים ומגישים אגוזים לטיפי שלה. אני היכיתי אותה, כמו מטורף, אני לא גבר, רות, אני חיה, אני חיה, והוא צעק מכאב. הגשתי את התה והוא כיסה ראשו בסדין צחור.

שק־השינה הישן ששירת אותי בצבא. פרשתי אותו למשכב־לילה. הסדינים שלו הבהיקו מטוהר והכרים תפוחים. חרף החום כיסיתי אותו בשמיכה האדומה המאורר סבב כל הלילה ההוא בחשיכה ואני לא נרדמתי. חשבתי להביא את רות וקיללתי את עצמי. בוחש בקדירות של אחרים כבתוך שלו, וקול גשימותיו העמוקות הפריע למחשבה וללילה.

ד

לילה אחד פקחה רות את עיניה. היא הבחינה בג'ף. הוא פסע בחדר. ידיו שלובות על גבו והוא לבוש מכנסיים קצרות בלבד. הוא הזיע. רות ראתה אותו כורע לידה ושביב הסיגריה האיר את עיניו. המבט לא מצא חן בכלל. אני מכיר את ג'ף, אמרו אנשים, הוא מטורף לגמרי. משהו מוזר ניצנץ מתחת לעפעפיים הכבדים. למחרת ארוה מספר חפצים בתיק קטן ונטלה מארנקו את כל הכסף שמצאה שם ועזבה. היא עלתה על האוטובוס הנוסע לירושלים. עם ערב נכנסה לבאר־

הסטודנטים. שם פגשה את מיכאל רו וישנה עמו בלילה ההוא ועוד חמישה חדשים ישנה בחדרו. מיכאל היה גאה ברות מאד והציג אותה לפני כל ידידיו והחברים ובתי-הקפה. הם התקיימו מן הכסף שהיה אביו של מיכאל שולח לבנו מדי-חדש. שלש-מאות. ראיתי אותו פעם, את האישה הזו. כבד-גוף. אצבעות מרובעות ובן אחד, ברוך-השם, מיכאל. רות היתה נוצרייה, מאנגליה, וקיומה בירושלים סודי-סודות. שלש-מאות לירות אינן סכום מספיק לכלכלת שני אנשים. לכן הלך מיכאל ולווה כסף מידידים וחברים וסתם מכרים ואנשים. בתחילה אכלו במסעדות. בעיקר אצל בורבסקי במושבה הגרמנית. אחר-כך נהג מיכאל לצאת בערב ולשוב בחברת שתי אומצות נוטפות דם.

כעבור שלושה חדשים הלכה רות לעבוד בבאר-העתונאים ואני ישבתי בחדרו של מיכאל וחיכינו לה. שיחקנו שח. בארבע מערכות זכיתי ומיכאל התבונן בכלים בתימהון.

הוא רזה עד-להבהיל. לא הגיש שתי עבודות לאוניברסיטה ובחודש האחרון פסק מלבקר בהרצאות. ניסיתי לעזור לו לכתוב את העבודות. באתי אליו וישבנו שלש שעות והוא דיבר אתי על רות ועל כסף. הכתבתי לו את העבודה במהירות. תורת-המוסר של קנט. האם הצו הקטגורי מניח שוויון אוטומטי בין בני-אדם. שאל המרצה. מיכאל נשף בכעס משסיימנו והדפים היו כתובים לפניו. פיתפתי-ביציים וחכמת נשים זקנות. אבל אנחנו חייבים לצאת מזה ולעסוק בדברים ממשיים הרבה יותר. הנה, כבר מלאו לנו עשרים-ושלש ועדיין עיינינו עצומות ואנו חולמים חלומות כבדים. יוסף סגר על תקופה זו כשהיה בן שבע-עשרה. בלורית השערות השהורות נפלה על מצחו והטילה צל על חורי העיניים. בוויית פיו נעו החריצים. פסקנו מן המשחק.

ישבנו זה מול זה ועישנו בשתיקה.

רקוויאם השמיע קולו, היתה נקישת ושקט.

אור המנורה האיר את השטח הלבן שבינינו ופניו היו לוטי חשיכה.

הספה האדומה היתה אפורה עכשיו. כוס המים שקטה על המדף.

פתאום התחיל לצחוק בקול רם וצרוד. הוא השתעל והוסיף לגרגר בגרונו וצעק, אתה מפחד מהמתים, מנואל, אבל הם הם נערמים עלינו. לא, אל תדבר, אסור לך לדבר בענין שאינך מבין בו. תקשיב. אתה שומע את הציחוקים הקטנים, אתה שומע אותם, מנואל? הם נערמים עלינו והוא קם ממקומו.

הכל נובע מהשקט, אמרתי, אתה יודע כמה שקטה ירושלים בלילה.

מנואל, אל תשקר. תתבונן בקירות. הם אינם לבנים. אף-על-פי שהם חייבים להיות לבנים. חוטים גדולים שתי-וערב נמתחו בין הקירות והחוטים האלה אפורים, אתה יודע, אי-אפשר לגרש אותם משם, תמיד ירבצו בפניות ויחכו לנו. יחכו לי.

מיכאל תמך פניו בידיו, התכופף ונעץ בי מבטו מתחת למנורה ושאל, אתה אוהב אותי, מנואל? שאלתי אותו אם הוא זקוק לכסף. קמתי והדלקתי את האור הגדול וסגרתי על הפטיפון. הזימוזם נפסק וצעדי הלמו בכבדות על המרצפות. הוא

התישב על הספה ואמר בקולו הרגיל, היא רוצה לאכול סטיקים ואני אין לי כסף ללחם. חתמתי על המחאה בסך מאתיים לירות וצירפנו זאת לשלושים הלירות שכבר היה חייב לי. הדלת נפתחה ורות עמדה שם. הכנסתי את הנייר לכיסי והם התנשקו. רות לא הניחה את ידיה סביב צווארו וראיתי שהוא מועך את שפתיה בכוח. כמובן, מאתיים לירות הן טיפה בים גדול של הוצאות. אמר לי מיכאל משמסרתי לו את הכסף בהיחבא. ובכל-זאת, וייט, הופעת כמלאך-בלבן ברגע קשה. הוא נשק לי בחיפזון על לחיי וניגש להכין קפה לנערה. ידיה נחו בחיקה ובלי משים השתעשעה בפיסת-נייר ואז מוללה אותה לפתע באצבעותיה. דה־פרופונדיס הילך אימים בחדר.

יום אחד פגשה רות ברחוב גבר עשיר מבאי הבאר בו עבדה. הוא נתן לה חמשים וחמש לירות כתשלום או כמקדמה. בשאלה זו היו הדעות חלוקות. רות הלכה ואכלה. בגונדולה. אחר-כך קנתה בשארית הכסף בקבוק ויסקי בלק־אנד־וייט וחיטלה את מחציתו וכך מצא אותה מיכאל.

הדברים נודעו לי ממנה.

רות התכוננה ללכת לישון והלילה החמים פלש בעד החלון הפתוח. היה חם ללא זיעה. משא של ליל-קיץ החונק קולותיו וכאילו תמה לשלנה הפורשת שלו עצמו. בפנים צר ובחוץ מרחבים רכים וחייכניים שאין לגעת בהם או אפילו לחוש אותם. רק מתקרב והריק הגדול יקום עליך, כמו חור אפל היונק את הצורה לתוך עצמו והוא התגלמות חוסר כל צורה, היוליות לחה האופפת מכל עבר כנשמת הלילה, אמרה רות להפתעתי.

היא התקלחה זמן רב. המים החמימים רטטו על גופה והיא בדקה אותו בקפדנות. נכנסה לחדרם ערומה ועורה מבריק מלובן ומיכאל שכב שם באפלה ועישן. הוא היה שתי.

משקרבה ספגה את המכה הראשונה ואחריה בעיטה עזה והיא חטפה סדין ונמלטה בעד הדלת ומיכאל רו רודף אחריה וצועק.

היא רצה ונכשלה בסדין ונפלה מלוא קומתה. קמה והטילה את הסדין על גבה ננסה על נפשה ברחובות. מרחוק שמעה את קולו קורא בעקבותיה. התישבה על מעקה-אבן והתעטפה היטב. הקור החל להיפלט מן האבן. פעם-בפעם נרעד האוויר השקוף כאילו אי-בזה נשם יצור פלאי ונאדר. רות נשאה עיניה, השמיים היו שחורים וקשים וגאים. הוא חייך באלפי כוכבים ותמך קלות את הקימור הענק מעל רחובותיה הישנים של ירושלים. במאמץ קמה והחליקה ידה על גופה כתמחה על מערומיה ופסעה במהירות, מציצה לאחור מדי-פעם. היא חשה בכל המוני העיניים הרואות את בשרה וידעה את האצבעות הקרירות הממששות בה. הוא היה קרוב מאד ונשימתו החמה דיגדגה בשערות ערפה. עם זה היה בו משהו סלחני ובהיר ורב-חכמה והפיתוי נערך ללא מאבק. הוא משך חיוך נדיב על שפתיו והיא היתה רכה ונכנעת לידו.

פתחתי את הדלת והדמות הלבנה חמקה פנימה.

קוניאק, אמרתי, ומוזגתי לה קוניאק בכוס גדולה, והיא לגמה ברעש והעוותה פניה. רות לבשה בגדים שלי ושכבה על המיטה באנחה. כיסיתי אותה בשמיכה האדומה ואת הכרים ערמתי תחת לראשה. היא עישנה בתאוה וסיפרה לי את הקורות ולבסוף אמרה, אני מצטערת באמת אבל אין לי כתובת אחרת בירושלים. זה בסדר, אמרתי לה, התקנתי את שק־השינה ושמחתי שמינה ישנה אותו לילה בחדרה. רות הזדקפה והטילה את השמיכה על הסדין שהביאה. לא ארשה לך לישון על הרצפה. עכשיו עמדה לידי ואני כרעתי ברך. זה בסדר, אמרתי. לא, אמרה, אסור לך לישון כמו כלב, והניחה ידה על חזה.

אני רגיל לישון על מצע קשה

מנואל, אני לא אניח לך

את לא תניחי, רות? פניה היו לבנים וקרובים מאד הסודר הוסט וגילה. ליד הצוואר נגמם שקע עמוק ועצם־הכתף מתוחה עליו כמו גשר ובפנימו קרצה נקודת־חן

רות, אמרתי

כן, מנואל, אמרה

אני יכול לישון כאן

אל תהיה טיפש

מעבר לצבע החום־האדמדם נעו חיים גדולים ומילאו את הסודר כובד חם. הזדקפת לאטי ועיניה היו מטושטשות ורכות ופיה אדום־אדום ופתוח קימעה ולח בזוויותיו. אז שמענו את הולם צעדיו במדרגות ורות עצמה את עיניה ובשתי ידיה לפתח בעוזית את חולצתי.

במהירות הצתי סיגריה ורוז עמד בפתח.

ה

זה היה מצחיק מאד, אמרה רות, ומוזית העין ראיתי את הרחובות הלבנים של העיר נאספים אחרי גבי. שירי הבשר הלבן נתקעו במזלג ונתפסו בטורי שיניה ועיניה הכחולות צחקו אלי. כאילו אמרו העיניים את כל הדברים ההם. אבל באמת, סיימה רעיון קודם, אני לא יכולה לעזוב את ג'ף, דווקא עכשיו. הוא זקוק לטיפול ואני רוצה לנות. אחר־כך אצטרך לחשוב על ענייני כסף. איך תוררים לאנגליה? סטיפי והסנאים שלו מצפים בקוצר־רוח. אמא לא שבה תשעה חדשים הביתה.

השמש הסתננה ממעטה הלוּבן שסגר עליה לחוך האולם הגדול בו אכלנו. בחום הזה היו המלים החמימות כמרק פושר שאכלנו ונמתחו בחלל כקורי־עכביש רפויים במוצאי יום קיץ. רק הפחד חי בה, מיכאל רוז ישוב ויניח את ידו המזוהמת על צווארי. עיניה הבריקו לרגע במורא שנמס לאטו בבירה הקוצפת ובקול הזימזום הקצוב של שני זבובים שמנים. הם חגו סביב צלחתה ונחתו על מיץ־הבשר והיא לא הבריחה אותם. רצית לומר משהו, שאלתי. לא, אמרה.

אבל פתחת את הפה כאילו רצית לומר משהו כן, חשבתי על המלצר השמן. המלצר התקרב אלינו והיה באמת שמן. ודאי המלצר השמן ביותר שזכיתי לראות בימי־חיי. על גופו רטט סינר לבן מכוסה כתמים צהבהבים.

לא רצית לומר משהו אחר, שאלתי לא ענתה, הוא פשוט שמן. כן, אמרתי, הוא שמן. תמיד חשבתי שמלצרים חייבים להיות רזים. נכון, השבתי, כך הם מסוגלים לנוע ביתר־מהירות. את חושבת לשוב לאנגליה? כן, אמרה. אני אשלח לך משם כל מיני דברים.

אינני זקוק לשום דבר, אמרתי מינה. כמעט למעלה מכל ספק שהיא תרצה דברים אולי, אמרתי

אתה יודע, את מינה אינני אוהבת. לא?

לא, אינני אוהבת אותה למה?

ככה, ענתה, ואני צחקתי, ומתוך עייפות לא הצלחתי לעצור בגלים הכואבים של הצחוק. הוא טיפס מן הקיבה הגדושה למעלה וזיעזע את החזה ופרץ החוצה, רם מדי וממושך מדי. מדוע אתה צוחק, הוסיפה, אני באמת מתכוונת לזה. עכשיו צחקתי מלב קל עד ששרירי הבטן התכווצו ועדיין חלפו רעידות בגופי כשהשבתי במאמץ, ומי אוהב אותה?

אתה, השיבה אני?

כן, אתה

את החשבון, בבקשה, אמרתי למלצר השמן, והוא נתן בי עין אחת כבויה ואחת מסומרת ושחורה ובלע פיהוק. יצאנו, אשה וגבר, לרחוב הלבן. לבדנו פסענו זה ליד זו וראשה שמוט לפנים כאילו לא עצר צווארה כוח לשאת את משקלו. רוח נשבה פתאום וחלפה ואבק לבן התרומם ורבץ באוויר אי־ניע ואנחנו הלכנו בתוכו והיא אמרה, חם מאד היום. כלב אינו מסתובב עכשיו בחוץ, עניתי לה, ותמהתי על פרשת הכלב העגנוני. ערביה צעירה ישבה בתוך האבק בשיפול־רגליים. כולה עטופה שחורים ליד המדרכה ושמורות־עיניה נפולות. זבובים קיננו ליד מעגל העין.

ג'ף עדיין לא התעורר. אני אחזור העירה ואפנס לסרט. אמרתי לה משנעצרנו לפני שערה־ברזל. טוב, אמרה, גם אני אשכב לישון. התבוננה בי רגע והעירה, אתה לא עייף, לא, אמרתי.

חשבתי שאתה עייף

לא, אמרתי, חם מדי אפילו בשביל לישון

טוב, אני אשכב לישון. היא נכנסה בשער והצירים חרקו ברחוב השקט ואני הלכתי לבדי באבק הלבן.

מתוך המסך בלט פרצופו של איש שמן. הוא דיבר. היה צל והיה חם. השמש לא חדרה פנימה, דלתות ווילונות שחורים עצרו בה, אבל כבדה היה על הבנין הנמוך, והזפת מן־הסתם נמסה על הגג. אשה דיברה בשפה זרה וקולה היה לחשני וסיומו מעין זעקה קלה. לעשן אי־אפשר בגלל החום ובגלל הריח הדליל של עשן סיגריות. כריח בדלי־סיגריות בספל קפה תורכי. השמן אמר עכשיו לאיש קצר־קומה, אני לא אשאל אותך מה לעשות. לשאול משהו אחר מה לעשות? זה אסור. בהחלט אסור. שדה רחב־ידיים שהסתיים בבנין חום מקורה רעפים אדומים וגדר הקיפה את כל שדה־הבר. מינה התעניינה בשדות גדורים. היא היתה צריכה להגיש עבודה על הנושא, גידור השדות והשפעתו על מלחמת מאת־השנים. עבודה קשה מאד, אמרה. נכון, אמרתי. מה נעשה, אמרה. נעשה, אמרתי. אני לא יכולה אמרה. מדוע, שאלתי. המון עבודה, אמרה. נכון, אמרתי. הנה, אמרה מקץ כמה חדשים והושיטה לי צרור ניירות. הפכתי בהם והם היו מכוסים בכתיב־ידה הגדול והמכוער. החומר לא שווה שם דבר, אמרתי לה. אתה לא שווה שום דבר, ענתה מינה וישיבה לכתוב את העבודה. אנהנו נהיה חפשיים בכל מרחבי הארץ הגדולה, אמר השמן ובכ־יידו הצביע על השדות שהשתרעו עד האופק, והאשה נשענה על זרועו. אבל, אמרה, הם עדיין שם, והבנין החום הופיע פתאום.

אנשים חשבו שמינה יפה וגם נבונה. אברהם חלמיש סבר כך. מינה חלפה בעיר בשער פזור שגלש על כתפיה. פניה שחומים וגוף השער חום־אדמדם. עיניים היו לה צרות וארשת מוזרה להן. אנשים העריכו את יפיה. אני ידעתי שהם טועים ונוח היה לי לחשוב כמוהם. אותו ערב באה לחדרי. מינה היתה מלאה הכרת־טובה ומאותו יום שנאה אותי. כתבתי בשבילה את העבודה ועשיתי בנושא כטוב בעיני ועם זאת נאלצה להודות שההנחות היו הריפות ומדיקות. סוס שחום דהר לבד בשדה והשמש נטתה לערוב. קרניים ארוכות ליטפו את הגב הצר והראש הגאה הזדקף במשובה וניער שער־משי לבן שחזר וצנח בגלים ארוכים על העורף.

האיר נדלק. פתאום נדלק האור והכל היה לבן ואני ראיתי טורים־טורים של מושבים שחורים ועליהם מצויר מספר. לא היו בהם אנשים. משהו לא היה כשורה. עוד קודם־לכן הרגשתי כך. המושבים הסתיימו במסך לבן. הסוס השחום לא דהר עוד מנער שער ערפו והגבר והאשה. הכל נבלע בלובן המנצנץ של המסך. מספרים לבנים קרצו אלי למאותיהם, מתחרים זה בזה בגדלם ובעוז הופעתם. משהו לא היה כשורה. כעכברושים הגיחו בהמוניהם וקצתם קרבו אלי ונגעו בי. כולם נעו לאטם מגחכים זה אל זה ואני ידעתי שיש להם תכנית משותפת. היי היי, צחק האיש הזקן וחשף את פיו הריק משיניים. הוא טיאטא את הרצפה. השקט היה תלוי ברפיון על בדי האקליפטוס והשמיים גם הם איבדו ממראה החלב כאילו נאספו שכבות הלובן זו על גבי זו ויצרו את האפור שחסם את האופק. הוא הצטבר שם ורביץ לו קדמון ואין־נוע. גלים גדולים של חומר ללא צורה השט במרחבים, אמר ג'ף, כורע ללא ביצית כתבנית אדם ללא רוח באפן.

השמש הלכה לה. נקודה זוהרת בגוש האפור־הכהה ביצבצה על מקומה. רוח לא

נשבה והנחיריים התרחבו ואבק עדין עלה בהן. הפוסית שבידי חזרה ונמלאה והראש כבד וחם. השענתי אותו על מסעד הכיסא ובהיתי נכחי. בעצם, היתה לי מטרה מוגדרת ובירושלים מצפים לי בקוצר-רוח. אני יכול לנהוג כעולה על רוחי. יש משהו השליט על המצב והאיש הזה אינו אלא אני, אמרתי לנפשי. אתה רוצה עוד, שאלה הנערה הצהובה וידה הלחה מישהה את זרועי. היא התכופפה עלי ובלשונה ליקקה את שפתיה הצרובות.

הנה האבן, המשיך ג'ף ואחז באבן באגרופו, הנה מעשה-בראשית. ביום-הראשון הוא לא ברא דבר וזה היה ללא ספק הדבר המוצלח ביותר שברא. ימים באו ורצונו יצא מן הכוח אל הפועל עד לשפל-המדרגה: האל הטוב ברא את האדם. ג'ף ישב לידי ואני הסיבותי פני מן הריח החריף של זיעה, טבק ומשקה שנדף ממנו. ההבחנה בין היסודות היא אָם החטא. אלוהים חצה בין מים לשמיים ומאז הם מבקשים להתאחד מחדש זה עם זה בכרית האהבה. הם חוטאים זה לזה ועוברים על גבולותיהם ושבים ומפצים איש את רעותו עד אין קץ. תנועה חסרת-מנוח השואפת להחזיר את העולם למקורו. עולם אחד, בלתי-נפגם ויפה. עיניו הילדותיות הבריכו באור כחלחל ונפלא מדוך הזוהמה שכיסה את זווית העין. הוא ימות כמו עכברוש בחצרו, סיכמו אנשים. דמותו עשתה רושם רבוע ומוצק והוא הסתובב בלי חולצה והזיעה חרשה תלמים של צבע בהיר על עורו, כנהרות על ארץ טובה ושחומה. מדי-פעם היה מתגרד בכל כפי-ידו ומרעיד את משמניו בציפרניו. שירטוטי הפנים הקשים התעוותו מכאב משלחש האמריקאי הזקן, וגם את הרע ברא אלוהים ולא חס על פועל-ידי.

בוא אתי, מילמלה הנערה, אני רוצה ללקק אותך. בוא, אמרה, אני אלקק אותך כמו גלידה מלמעלה למטה... שערותיה הצהובות צנחו על צווארי ודבקו אל פני ופיה נצמד אל אזני, כבד כבד ולח. עלינו לשוב אל היסודות, אמר. היא דחקה את ידה לפתח חולצתי והעבירה ציפורן על החזה. אל האבן, אל העפר. רק רגע, השבתי. הוא מטורף, הוא מטורף, בוא נלך מכאן. ואל דת אחת עלינו לחזור שתאחד בקרבה את הטוב מכל הדתות אותן אנו מכירים. נלך, אמרתי והזדקפתי. רות היתה שתויה וזימומה שיר עצוב, והמשוגע הלם באגרופו הגדול באוויר. עקפנו את הבנין. האדמה היתה חמה והאבנים רכות. היא היתה כתמים לבנים ובוהקים שזעו בחשיכה ונוצצו מזיעה.

החבר שלי, אמרה והתלבשה במהירות. החבר שלך, שאלתי. הוא מחכה לי שם, נחפוזה ואמרה. זכרתי צעיר צנום ששתה הרבה ולא הוציא הגה מפיו. עקב בצד אגודל טיילתי לבדי בגן שהקיף את המועד האחרון. צמחים רבים לא צמחו שם. אבנים היו שם. הרבה אבנים. עכשיו היו פזורות בגן או התגבכו לערימה חסרת-צורה. אנה אספה אותן בשעתה ועדיין נראו שרידי המבנים שהקימה בעזרתן. מדרגות ומושבים מאבן לבנה ומספר פסלים מופשטים מאבן מקומית. העקרון הוא להניח אבנים זו על-גבי זו בשיווי-משקל עדין. משתאף נחה העין על המבנה הצף בחלל. הייתכן—הרי רוח קלה ומפולת. לא, טען הפסל ושני חוטי-

כסף נשזרו בזקנקנו השחור, הפסל לא יפול. במקומות מתאימים החביאה אנה נורות־חשמל צבעוניות והמקום המה מבקרים ומעריצים. שם טוב היה לאנה ושם המקום יצא למרחוק. שמעתי מספרים שאמנים ידועי־שם מתל־אביב עלו במיוחד להחליף משפטים עם אנה, לנשק את לחייה ולהרים עמה כוסית, ורק למחרת, עם צהריים, לשוב עיפים מאד לקליפורניה. עכשיו מוטלות היו רק אבנים גדולות ללא צורה. ג'ף עבד כל היום בגן כשהוא מסיע אבנים ממקום למקום. הגן כולו הוצף אבנים והמהלך נתקל בהן ובשברי זכוכיות והוטי־חשמל קרועים. חזרתי לשולחן הקטן שסביבו ישבנו. רות נימנמה והכלב מוטל בחיקה. ג'ף עישן בשתיקה והנערה הצהובה וידידה הסתלקו ואני לא ידעתי.

1

הרחובות היו שקטים והשקט חדר לגן מבעד לחומות שהקיפוהו. שתקנו. האשה פקחה עין אחת ולחשה, באו לישון. היא נתנה לי שמיכה מאובקת ונעלמה בחדרם, צללית כהה על רקע הווילון השחור. משהו לח ודביק העיר אותי ובאפלה שלחתי יד וקלטתי יצור חמים שנלחץ אלי וליקק את פני. הכלב הקטן. בוקר לא־מגולח וחם להפתיע. שוב נתלו גושים חסרי־צבע מעלי והכלב רץ אחרי. חציו חום וחציו מנומר כתמים לבנים מזוהמים. הגן התכווץ, ורוח של סדר משונה אחזה באבנים לעומת האנדרלמוסיה של הלילה. רות על מכנסיה ורגליה היחפות ניצבה כמצבה על גל אבנים ועיניה קבועות במזרח. שאלתי, את מצפה לגשם?

כן, ענתה, ועיניה הגדולות הרציניות מיששו את פני. כמה הייתי רוצה לפרוק את העול וללכת מכאן. לגלות מהגן האלוהי ולנדוד מכאן, שאלתי בתמיהה. היא קרבה אלי וכלוחשת סוד אמרה, נברח שנינו, אני ואתה. לאן?

לירושלים, לחדר שלך.

לא בא בחשבון.

מדוע?

ירושלים היא מיכאל רו, ואני לילותיו הלבנים.

תן לי סיגריה. טעם מר ברוק מריר. אני אוהבת את ידיך הלבנות. לשוב בתנאי אחד, ונקודת־החן נעה על צווארה, אתה תקח אותי, אתה תוביל אותי, כך בידך שלך, והיא תקעה אצבעותיה בשערותי, אתה מוכן?

האוויר החם נרעד משהו וציפרי־השחר נדמו. הכדור המלובן העיק על השמיים וטיפס בכבדות בשביל הלבן, נושף קיטור ופולט אש. רוח חרישית נגעה בי ואש לבנה צרבה בשפתיים. איש אחד הלך ברחוב וצלו הגיע עד סופו. בתוך צלי שיחק הכלב הקטן, חציו חום וחציו מנומר כתמים לבנים.

קראתי את הרשימות באוני מיכאל רו והוא נשא את ראשו מספר פעמים ושאל, כך באמת היו הדברים, וייס? אני חייכתי ואמרתי, מובן שלא, לצורך הסיפור הוספתי פרטים מדמיוני ומיני אי נעימויות מחקתי.

באמת?

באמת, אמרתי.

חבל, ענה, שלא רשמתי את הדברים כפי שהתרחשו באמת. הוא ישב על הכיסא עטוף במעילו השחור ועישן ואני ישבתי על קצה המיטה. חבל, אמר, שסילפתי את האמת. צחקתי.

יום אחד שאל אותי, מדוע אתה כותב את כל הדברים האלה, וייס. הלכנו יחד ברחובותיה הרטובים של ירושלים ונעצרנו ליד חלון־ראנה מואר. איזו סיבה יש לך לחטט בנושנות הללו. ראשו היה גלוי והשער השחור כוסה רסיסי־לילה. אתה רואה את כפפות־העור. ציידים רדפו אחרי החיה ולכדו אותה כשהם מתנשפים. הממו אותה ופשטו את העור מעליה. אחרי עיבוד גזר מישוהו את העור במדויק, להתאימו ליד ימין וליד שמאל. עכשו מותר לך להיכנס לחנות ולמשש את הסחורה להנאתך. אתה יכול לקנות את הכפפות. זו לימין וזו לשמאל, הן נגזרו במדויק לכפות־ידיך. אתה מבין, מיכאל?

יורד גשם, אמר והציץ למרומים הפהים, נלך לחמם את הקיבה. ליויתי אותו לבאר ושבתי לחדרי. ערב־ערב ישב מיכאל בבאר. בימים היה אורח קבוע בבתי־הקפה ועם חשיכה הזדחל והצטנף בפינה. אותה שנה אפילו לא נרשם לאוניברסיטה. אותו יום בשעות אחר־הצהריים. קורה ובשעות אחר־הצהריים מלאים רחובות ירושלים רוח ירוקה. היא יורדת מן ההרים באותן שעות־ערביים מהוללות. ראשה נוגע בחדודי־הזהב ורגליה דורכות ברחוק. רוח חולפת ברחובות כמכר נקוב־שם וצובעת את הבתים הכבדים ומסתלסלת בין הצאיות־הצמר.

רוח היפתה בעיניים ואנחנו צחקנו. שלשתנו צחקנו. מיכאל רו, הגר ואני, והיא הלכה וידיה שלובות בידניו. הגר נזהרה שלא לדרוך על הקווים שיצרו האבנים המרובעות במדרכות. פעמים עצרה בנו כאילו היינו סוסי־מרוץ מאומנים ופיזזה בין הקווים ופעמים פרצה קדימה ואנחנו בעקבותיה. לחייה סמקו וצווארון־חולצתה הפתוח גילה את חבויני הצוואר. הנה הוא הנה הוא, קראה הגר, והירוק באמת ליוה אותנו. מרחף בכתמי־שמש צהובים. שתינו בירה בכוסות־ענק ומיכאל הנציח אותה בתמונה. גומעת את הקצף ועיניה בורקות מעבר לזוכוכית.

לפני כן, בחורף, שכבה במיטתה והציצה בחשיכה בפה האפל של הדלת הפתוחה. קשה לאמץ את העיניים לאותה נקודה הצפה כארון מתוך הצללים. אבל חובה היא. הזיעה חילחלה בעד כתונת־הלילה ונספגה בסדין. היא לא הטילה ספק בכך, הקולות מן החדר השני אישרו הכל. המזימה תצא לפועל בלילה הזה. הכל חשוך ורך ואיש לא ישמע. מה־עוד שאינני מסוגלת אפילו לצעוק, היררה הגר באימה וחשה איך השיתוק הולך ובא. היא התאמצה להניע חרש את ידה על הסדין

והיד, מעשה־שטן, לא נשמעה לפקודה. הכל אבוד. גם הדלת, זו ההצלה האחרונה, התבלבלה בעיגולים גדולים ורכים שריצדו לפני העין. שניהם יחד עומדים לבצע את הפשע! הרישורשים האלה הנבלעים והולכים וצצים שוב. הפיטפוטים הרכים הנלווים אליהם. הדלת תחרוק בשקט ושניהם יעמדו שם כזוג פסלים לבנים. חרש מתוך האפלה יישמע קולה, הנה הסכין! (סכין־המטבח החד שלהבו בנוי כמסור. הגר עצרה נשימתה). הוא יקרב אליה על ראשי־בהונותיו, רך כחתול ועיניו מחיי־כות. אני חייב לעשות זאת, ילחש, ומוטב שתנהגי בהגיון. שפתיו קרובות לאוזן הוא מצטחק, כך טוב, ילדתי, כך טוב, ואת הפגיון ינעץ בחזה. עמוק מאד בחזה עד הניצב או בתוך הגרון והנוזל הסמיך יישפך החוצה כמים מתוך הדלי הלבן במטבח. היא תעמוד שם ותאמר, יפה, חיסלנו את הבעיה! אני מתה, אני בעיה שחוסלה. לאטה גהרה הדלת מבין הצללים כרוח של נחמה. אני אמות לפני שזה יקרה. הלשון תיתקע בחיך. הנשימה תיעצר והנשמה תפרח ואני אהיה גוש אטום. סתם גוש לבן ואיש לא יבכה על קברי, חשבה הגר וחשה בדמעות שנקוו בגרונה.

הגר ירבה על אבן ומוללה את כפתור חולצתה. על מה הם נועצים כל לילה, ודאי יש להם תכניות, לא כך, מני? אולי אין להם, חשבתי, והם סתם מדברים. סתם מדברים? מדי־לילה הם מתלחשים, אני אומרת לך. קשה לדעת את הסיבה, אמרתי. הגר שקעה במחשבות. הם אינם רוצים בי כבתם כי אינני בתו. היא נאנחה וחזה נגדש וחזר וצנח.

אולי, אמרתי, הם מתעלסים.

אולי, מני, ענתה הגר, ורק היא קראה לי מני.

סובבתי בחוצות ירושלים והרוח ליוותה אותי כיברת־דרך. ירושלים חתומה כהגר. שוליה מוארים ותוכה אפל. עיניך נשלחות מלפניך לתוך החשיכה והן עפות בשחור. חלפתי ליד חומת־האבן הצהובה. אני עטוף במעיל שחור והצווארון מוגבה מפני הרוח. לא ראיתי דבר מלבד בתים נפולים. מאה פעמים ירדתי למאה־שערים ושעריה נעולים. דמותי נשקפה מדלת שקופה ובפנים ראיתי את רו וחלמיש מתבוננים בי ומגחכים. מעניין מאד, אמר חלמיש, ומיכאל השיב, נכון. קפה בבקשה, והמלצר ניגש וניגב באלונטית מזהמת את פינת השולחן. הנה אנחנו מקפיאים את המחשבה במלים ויוצרים ממנה משהו שימושי, הפץ שניתן ללבוש, לדקור בו. אתה בטוח, שאל חלמיש. בהחלט, ענה מיכאל, דיברתי אתה. מעניין מאד, אמר חלמיש. ככפפות־עור המונחות בחלון־ראוה. אתה יוצר אותן לשימושך וריח הדם אינו נדבק בהן. את הבשר אפשר לאכול, להקיא, ואפילו להשליך. מישוהו ייאלץ לשלם בעד זה, אמר חלמיש ודישן את המקטרת לתוך צלחת־העוגיות הריקה, מישוהו ישלם. מיכאל לא ענה וזרק מבטו בחצאית קצרה. היא ירבה בשיפול־רגליים ועישוה. התקופה הפ־אלית התקופה הפ־אלית, נאנח חלמיש והוסיף, אסתטי ועם זה פגום, ומבטו זחל אל מבעד לזוגיות העבות.

ובכל־זאת, אמר מיכאל.

כּן

בלי ספק

הקימור העדין ליד הקרסול

יש בו משהו

שגלונית נאה

מכל־מקום...

בהחלט, סיכם חלמיש. הלכנו שלושה אנשים ברחוב והרוח שקטה.

ח

הם נחפזו לבית־הקולנוע ואני הלכתי לחדרי לבדי. מינה ליפשיץ ירבה על כיסאי וכתבה בעטי. כולה מרופזת בעבודה. שערותיה הארוכות נפלו לשני צדי ראשה והנייר היה מונח בתווך. בין הקווצות. היא אכלה. פירורי הלחם נשרו על הנייר והיא סילקה אותם בתנועת־ידי יחד עם זבוב עצל. השער נדבק לשולחן ואני לא ראיתי את פניה. מינה העתיקה בשקדנות את טיוטת הרפּרט שכתבתי לה.

להגר היה שער קצר. גוּז סביב ראשה כראש נער. שער חום וגם עיניה היו חומות. בהירות, לא אטומות כצבע הקפה־בחלב אלא שקופות כקוניאק. שקופות כענבר אותו חיפשו היוונים על גדות הים השחור. עד קולכיס שטו הספינות מוצקות־החזה להביא את הענבר. הגר לבשה שמלה לבנה באביב וריח התשוקות באביב היה ריחה. אני יודע אבל אני רוצה שתזכירי לי, אמרתי משהתעכבנו לקנות לה עוגה בדרך לקולנוע. כולם הלכו לראות סרט במוצאי־שבת וגם אנחנו הלכנו. הגר התעקשה, אתה יודע. ודאי שאני יודע אבל אנחנו צעירים, ובחוף נצצו האורות של מוצאי־שבת. היא אכלה עוגה והפירורים נשארו על השולחן. כל האורות שבחוף ליטפו את השמלה הלבנה ונשברו בפשר החם. סנדליה קישקשו על המרצפות וזרועותיה שחר־מות מים.

מני, אמרה, שנתיים אנחנו יחד ואני רוצה שנמשיך.

עליתי לירושלים ללמוד וידעתי, ירושלים חתומה כהגר. כאילו מעולם לא גרתי בה ולא הצגתי כף־רגל בסמטותיה. באר אפלה ירושלים וכולה חמקמקות. בעיניך אתה מגשש על שפתיה והיא גופה איננה. אפשר להתכונן בעיני־הקוניאק שלה, ללטף את עור־הזהב. אפשר לצחוק רחוק ברוח ירוקה ולשוב ולהתכנס כחילוּן בקליפה. מה זה, שאלה מינה. היכן, שאלתי. כאן, אמרה והצביעה על שורה בכתב־היד. חמאה נתמרחת בזוויות פיה והעיניים היו צרות במיוחד. ודאי טעות, אמרתי, מה לחיה רעה ולגידור שדות.

בחורף שעבר ישבתי כאן בחדרי והקשבתי לרוח. מישהו הקיש בדלת ואני ציפיתי לראות את הצולע בעל המגבעת הישנה נכנס לחדר ומחפך ידיו זו בזו. קר לעזאזל, אמר הזר ופשט כפותיו אל התנור. לא, הגר ברחה מהצבא וניצבה בפתח מחייכת וזוהרת בשערות נוטפות מים.

אחר־כך פגשתי אותה בחברת ההולנדי. ירדתי עם מינה לראות הצגה בתל־אביב.

היא עמדה ליד המזנון מפטפטת בנחת, ומיד הכרתי אותה. ההולנדי היה צהוב כולו ואפילו גביניו. הולנדי צהוב. אני חייבת לראותך, לחשה הגר, יש לנו הרבה דברים. לא באתי. נוח לי שהלכה ואני יכול לגלגל אותה במחשבותי. במקרים כאלה אני חייב לוותר, אמרתי לה. לוותר על מה, שאלה הגר. לוותר עליך, אמרתי לה, ולוותר בלי סוף על הדברים כולם. אלה דיבורים, מני. אמרה הגר. מינה הפסיקה לאכול ואספה את הניירות. אתה עצוב, מנואל, שאלה. לא. אמרתי. טוב, אני הולכת לחברים, והיא נשקה לי על המצח. נפלא, אמרתי. מה נפלא?

סתם.

חלמתי חלום הלילה, סיפרה לי מינה.

יפה.

חלום משונה. ראיתי את עצמי עומדת על גג הבית, כאן לא רחוק ממך. מעבר, ממרומי הגג השני, השליכו בנו חניתות וחיצים. חניתות וחיצים?

חניתות וחיצים. הם שרקו בסמוך לנו ואתה לעגת. אני נלחמתי נגדם. פגעו בי בבטן. החנית כולה חדרה לבטן אבל הכאב לא היה. ידעתי שאני נופלת לרחוב ואתה עמדת על הגג וגם הם מהעבר השני, צחקו. הייתי לבדי, לגמרי לבדי, והחנית תקועה בבשר והכל רטוב. מינה התישבה על ברכי וחיבקה אותי. החנית והרחוב הוצפו דם. הוא לא היה סמיך אלא צלול כמים וניגר כמים.

איום ונורא, אמרתי. נכון, שאלה מינה בשמץ גאווה. נכון מאד, עניתי, חלום מסוכך וקשה לפתרון. מינה הלכה לחברים והחדר היה שקט. רק אז ראיתי את הפרחים שסידרה באגרטל בשבילי ופתק קטן שהצמידה אליהם ועכשיו לקחה אותו אתה ונעלם. שלש שושנים אדומות. אולי כתבה שהיא שמחה על שובי מנצרת. טוב להניח את הראש על הכרים בחדרך ולנשום שוב את הריח המופר של טחב ביום־שרב. גם אם אין איש עומד לידך להקשיב.

הבאתי לך ספר, אמר חלמיש והגיש לי את הטופס. הודיתי לו במלות־נימוס ועם זה הסבתי את תשומת־לבו לכך שהספר כתוב צרפתי. ספר נפלא, אמר חלמיש. אולי, אמרתי, אבל אינני יכול לקרוא בו. בבקשה ממך, אמר חלמיש, תטריח את עצמך ותריח בו. איזה ריח־ניחוח! נכון, אמרתי, הריח באמת מקסים. והשורות הישירות, הוסיף חלמיש, היכן תמצא כל־כך הרבה שורות ישרות, אני שואל אותך. בקול רועד הוסיף, כולן בצבע שחור עז. הן יפות, אמרתי. כולן הוטבעו בבשר הלבן בניגוד לרצון הנייר ובניגוד לרצונך, שים לב. הנה, כתבתי לך גם הקדשה. הוא פסק את הספר באמצעו ועל האותיות המודפסות ראיתי כתוב. היא מזורה ההקדשה, אמרתי, וכתובה מלמעלה למטה. הוא הצטחק.

קשה מאד לפענח את הכתוב

זה עיקרו של ענין

מדוע כתבת אותה מלמעלה למטה?

זה עיקרו של ענין. אשתי אותבת לכתוב מלמעלה למטה. היא טוענת שרק כך אפשר

להבין את תורת בודא על בוריה. זן בודיזם ובכלל, רעיון־החיים יש לו צורה של המשך. כלומר מלמעלה למטה, מקום שרובץ הגמר הנוראי, אמר המורה והשתתק. חלמיש הצטחק והחל להצטמק, עכשיו הפך עגול ככדור וילד קטן בעט בו. בני היקר בני היקר, שמעתי את קולו, יש לי בן יפה. שערות־ערמון מכסות את מצחו ועיניו כבלוטייער, הילד התכוּפף, הרים את הכדור והחל לנגוס ממנו. הוא צמח להבהיל, אמר חלמיש, גבוה כמגדל וכולו ירוק ונוטף בלוטייער.

ט

ירדנו לעמק־המצלבה מרחוב סעדיה גאון, מיכאל רז ואני. פרחי־החרצית זימזמו שיר צהוב וחומות־האבן ניצבו לפני. הן נשאו משקל ואחריות של הרבה מאות־שנים ומחזקות סומכות כבודות של אבן ופרחי־החרצית נסמכו עליהן. "אנשים מספרים כל מיני דברים".

"אבל הפעם הם דוברים אמת", אמר מיכאל רז. "אינך מריח באוויר? וייס, אינך מריח באויר?" שאל רז והתישב על אבן גדולה, ומעילו השחור צונח ארצה. האוויר היה צלול וקר. מחטים של טוהר דקרו בפנים סביב לעיניים. למעלה, גבוה בשמיים, עגנו עננים במקרה. בהירים שקטים ורכים וחסידה אחת תלויה במרומים. מהעבר השני האריך שיש המוזיאון את צווארו במאמץ לצפות לתוך העמק האסור. אין בהם סכנה, אמרתי למיכאל והצבעתי כלפי מעלה.

כמה קשה לרשום במדויק את הדברים שאמר ידידי. עיר מקוללת, אמר. לפני שנים הניח ג'ף את גופתה של אנה בתוך אדמתה. צרור זעיר־להפליא וחסר־צורה. מעין שקיק קטנטן. הלוויה בנוסח היהודי היא מכוערת. כאילו מראש הסכימו כולם שאין טעם למאמץ. אפילו העמדת־פנים חסרה. הטכס ערום כאדמה שבה נטמן המת. מספר המלווים היה מועט עד־להתמיה והבור חיך בזדון גלוי לגוויה הקטנה בתכריכה הלבנים. פשטות מדהימה. והרימות נאספו כבר כולן יחדיו ונשאו את ראשיהן העיוורים לשמש ולסעודה. יחד קרעו את מעטה הלובן וחדרו פנימה וזחלו דרך חורי עיניה האדישים ומשם טיפסו אל מוחה וליקקו את דפנותיו. הו, סלעיה הלבנים של נצרת שומרים על לחות! מעל פני־השטח הכל יבש וחמים, אבל ברחמה היא אוצרת חמימות דביקה. כאם טובה. שם שוכנות הרימות השמננות ומגזכות במיצמוץ שפתיים דשן. התפילה נלחשת בחטף. הכל ממהרים להסתלק ומעיפים מבטי־חשד על החלקות הנותרות. כולם יודעים ושותקים.

עיניו הנשיות נתלו בפני. אני שתקתי והוא נאנח. מה־שונים היו פני הדברים אילו היתה רות עמי כיום! אבל עפר לבן נדבק בכפות־רגלי ואני ניצב יחף על קברה של רות בעיר־המתים.

ציפור קראה בקול וניתרה בזריות מבד לעבר בן־זוגה ומיכאל השפיל ראשו ארצה ורקק.

מדוע?

ככה.

שמע מיכאל, אמרתי לך, אני לא אָרד שוב. אתה יכול לשכוח מזה.

הוא התגרד בראשו והירהר. אנשים מספרים.

"מה הם מספרים?"

"הם מספרים שגופה נמכר לעוברים־ושבים".

"לא ייתכן לא ייתכן".

"מדוע?"

"לא יתכן..."

"מדוע?" השפיל רז את עיניו וחזר בפעם השלישית, מדוע? כי אין להם מה לאכול. אתה יודע, אין להם מה לאכול. בקיץ אכלה אותם השמש הלבנה והם שתו את החסכוניות המעטים. בורא־העולמות התהלך בגן והעביר אבנים ממקום למקום וכל המועד האחרון נגדש באבנים. האבן דבקה לזיעה ופלגי זוהמה זרמו מעורו השמנוני. אנשים לא באו לשתות ולעשן. הנערות בחצאיות הקצרות העדיפו מקומות אחרים. להראות שם את הרגליים הארוכות והעיניים המוקפות צבע שחור ופאטאלי מאד. אנשים אחרים החלו להופיע בלילות. ג'ף קיבל אותם בשער־הברזל והם מסרו לידו כבדרך־אגב בקבוק משקה זול או שיירי אוכל וחמקו פנימה. הגבר הכבד נותר ליד השער שקוע בהירהורים עמוקים ומלטף בהיסח־הדעת את הכלב האחרון שנשאר בחיים (שמונה כלבים גדלו שם ובזה אחר זה גססו במחלה מסתורית). עיני הילד הכחולות חדרו עמוק לתוך דממת הלילה וצורתן כצורת הלבנה בחצי החודש.

הם טפפו פנימה והיא קלטה משהו ממיצעדם הקליל. רות שכבה על המזרן הישן ונימנמה. אולי חלמה על אנגליה הרחוקה וסטיפי הקטן המצפה לה שנה ומעלה. הוא וסנאיו. הם באו אליה ופשטו את בגדיה. בסבלנות, בידיים רכות, והיא מלמלה בעייפות. הם גחנו עליה ופישקו את רגליה. לא. רטנה, אני עייפה. הם הניחו גופם על גופה. אין לי כוח. רצתה לומר, וגוש אטום וזר חדר לגופה. בעד חריץ הפאב שכאב תמיד. רות חפצה לצעוק ולא צעקה. בעיניים פקוחות שכבה והאזינה לנשמתם הכבדה. הם קמו והלכו.

אני לא מאמין. מיכאל התבונן בי ופניו היו חתומים מזעם. אתה לא מאמין, וייס, שאל בקול צרוד. מדוע אינך מאמין. האנשים צדקו משנינו. מטורף וזונה יושבים זה מול זה בעיר־המתים. אוכלים פיגולים ומעשנים רעל. איש קטן במכנס־קורדרוי עבר בשביל וקרב. שנינו שתקנו ונשאנו אליו עיניים. האיש נעצר מולנו וראיתי שהוא ממשש בתוך כיסיו בתנועה עצבנית. חיוך נעים השתפך על פניו הקטנות והוא אמר, שלום וייס.

שלום השבת

מה שלומך?

תודה

ואיך ככה (הוא התבונן סביבו כאילו חיפש עוד מפרים)

חיים, אמרתי. הוא נינענע בראשו לאות הבנה גמורה למצבי ופלט בזהירות, להתראות וייס. להתראות, אמרתי. האיש התרחק והלך כשהוא שורק לעצמו קטעי מנגינות ישנות בחוסר-כשרון בולט.

מי זה, שאל מיכאל

אינני יודע, אמרתי

כלב, רטן מיכאל, ואני לא השבתי.

חדשיים חלפו. ימות-החום עמדו בשערי ירושלים ומינה גמרה להעתיק את העבודה והביאה את פריה לפני הדוקטור. הוא ביקש ממנה לטור אליו כדי לפתור מספר בעיות בשאלת גידור השדות. מינה שמחה מאד להודמנות להכיר את הדוקטור (!) הצעיר פנים-אל-פנים. לחייה פרחו כאפרסקים והיא היתה נאה באמת משאספה את חפציה מחדרי והלכה להכיר את הדוקטור מקרוב. הם נישאו מקץ חדשיים בחתונה עליוזה שהפכה שם-דבר בעיר. אני לא הוזמנתי. אף-על-פי-כן קיבלתי פתק ממינה בו היא כותבת, בתוך שאר דברים, אתה לא אהבת אותי ולכן הלכתי לי ואינני יודעת אם אהבת אי-פעם... כמה ילדתי ומגעיל! והחזרה על מלת-המפתח ללא הרף וללא טעם. חסר לאנשים סגנון ואופן-התבטאות תרבותי.

הקצין חגג נצחוננו בשדרות. ניסיתי להתחמק ממיכאל רו והלכתי חפשי ושטוף-שמש ברחוב המלך הגדול ג'ורג' החמישי והנה הוא לקראתי. לעזאזל, קיללתי ועשיתי נסיון לחמוק ברחוב שץ, אבל הוא תפס אותי בערמתו וגרר אותי לגן-העצמאות והושיב אותי על ספסל כאילו היינו זוג נאהבים המתחים ראשיהם בשמש.

שגעון ירד עלי. הוא חי עדיין בחורף ולא הסיר את מעילו וכל דיבוריו על אותה רות שהפכה זונה בנצרת. אינני שליח-ציבור, אמרתי לו. הבחינות לפני ואני חייב לסיים כהלכה את שנת-הלימודים. רו גיחך כמו זאב ואסף ראשו בין ידי ושקע לתוך עצמו. הגוף הזר נע בקרבה, עולה ויורד בדימדומי הויה. פעמים הוא חי מאד, מרטט בקרביה ועוצר את נשמתה. כולו דרוך כחייל המסתער במעלה מצודה וכובש מבצר אחר מגדל. חודר כחנית והבשר נפער כפצע. פצע ערום. בודון הוא פורץ למקומות-המחבוא ובצהלת-נצחון שב מנצח. לעתים הוא שבט-מלכות מדביר בלחש-קסם. היא הווה בדימדומים וכוחו מכניע את גופה והיא שטה עמו על גלים גבוהים ועולה עד עד ויורדת בנחת.

יבושם לה, אמרתי. ואתה, מדוע אתה שותק. שתוק, מיכאל, ועוזב אותי. אני רוצה שתקשיב. אני אלמד אותך להקשיב גם לדברים האלה. אתה אינך רואה שום דבר. את הממש אינך רואה ואינני יודע לאיזה עולם אתה נתון. אני אכריח אותך להקשיב. הכל אתה תשמע, שמעת. וייס? גבר זר מזהם את כתלי רחמה, שמעת? שתיים-שלוש רעידות חזקות באזור-חלציו והוא מתמתח, מנגב עצמו ומסתלק. והיא שוכבת שמוטת-אברים על מזרון ישן ועיניה בקורי האור בפניות התקרה. גופה מצטנן. הליחה מתיבשת יחד עם הזרע והטינופת מטפטפת לאט בין הרגליים.

שמעת, וייס? טינופת בין הרגליים.

שמעתי.

אבל לא קלטת. אתה לא הבנת, וייס. הטינופת, אמר מיכאל, התכופף בעויות ולפת אבן בכל כוחו. הטינופת בין הרגליים. ואני שמעתי את הבכיר בקולו. בכיו המבעית של רז.

משנכנסנו לעיר כבר באה השמש ודימדומים ראשונים חבקו את תחנת־המשטרה. פסענו רגל־ברגל, מיכאל רז, הקצין לבוש־אזרחית ואני. מיכאל הזדקר בחשיכה, גבוה רזה ושחור. נעליו של הקצין השמיעו חריקה עצבנית ורז שתק. צחנה עמדה באוויר־הערב היבש משהקשנו על שער־הברזל של המועד האחרון. ג'ף ישב על גל־אבנים, עטוף מעיל צבאי ישן וכלב מת מוטל בזרועותיו. רחש לא נשמע מן החדרים והמקום נראה עזוב וכמו לא דר בו אדם מעולם. באור אחרון ראינו שמלה תלויה כדחליל על חבל. היכן רות, שאל הקצין. הגבר ליטף את הכלב ועיניו הבויקו בחשיכה הרכה. אינני יודע, השיב. הכלבים מתו ורות הלכה. שמונה כלבים מתו וג'ף קבר את כולם בחצר, תחת משא אבנים הניח את גופותיהם. עמדנו לצאת (הקצין אטס את נחיריו במטפחת מקופלת) והוא נשא מבטו. שוב אחזה בי התפעלות. תכלת שמי־הקיץ העמוקים נשקפה מעיני הילד ונעלמה מיד. הלכנו בסמטות נצרת ולילה ירד על העיר. הקצין (קומה נאה ושפם מטופח) הסמיך ידו אל פיו וקרא בערבית. נער שחור צץ אי־משם וחיך בשיניו הלבנות. מתווך קטן בעסקי חשיש, לחש הקצין. כמה ימים לא ראה את רות. אינו זוכר בדיוק. אולי שבוע אולי חודש אולי יותר. אפשר שהיא יודעת. זכר הקצין לאחר הירחור ועילעל ביומנו הזעיר תחת פנס־חרוב. שוב עקפנו את הפינה ועלינו במעלה רחוב מאובק וחצינו הצטלבות וגלשנו לרחוב זעיר, סימטה עזובה. היא לא ידעה (רק את קולה הרוגן זכינו לשמוע) והמשכנו הלאה.

האם באמת הירחתי כל אותה עת באברהם חלמיש? ללכת כך ללא מטרה, סחור־סחור והיתקל באבנים. ולזכור את ירושלים ואת חלמיש. הוא היה גדול מאד כשבא לירושלים, מלא תקוות. נטל שנת חופשה אחרי חמש־עשרה שנים רצופות של עבודה בהוראה וזה כדי להשלים מספר בחינות שנותרו צופות ותלויות באוויר. אסור לי להיכשל, אמר לי, וציון־המינימום חייב להיות שמונה לפחות. המשיך חלמיש, שהרי לא נאה לי. בהחלט, אמרתי. וכך ישב חלמיש על ספריו והספרים היו סביבו ועיניו נעוצות בחלון. רוח ניגנה בין ענפי העץ והבדים זעו מכוונו משקלם של העלים וחלמיש קרע את החלון לאֶרְכוּ. ענפים ירוקים היו על ספריו ועל ידיו ועל עיניו והוא חיך קלושות כאילו נחו שפתיים חמות על שפתיו.

אפשר שהם יודעים, אמר הקצין, ואנחנו באנו בעקבותיו לבית־קפה קטן וחיפינו בפינה. שני בחורים מסורקים בקפידה ישבו שם והוא פנה אליהם. ואם היא באמת מתה ונבלתה מוטלת ליד גווית אנה. הכל נראה אפשרי ויחד עם זה חסר כל אחיזה כשמיים ביום־שרב. כחדרו דו־הממדי של מיכאל והרפרודוקציה של קליי התלויה בו. רוח אחת חמה שררה כאן ונשמה במסתרים. הנה, כמה מזורים הדברים. לפני שנים הדליק ג'ף מדורות בחצר. הטוהר שלט במוחו והוא החליט לטהר את בתו שנוולדה

לאנה. הילדה שבה מבית־הספר ונפרדה מחבר כיתתה וזוג עיניים ילדותיות עוקבות אחריה משער הברזל. לאחר זמן הצית הגבר השמן מדורה בחצרו ואחז את יד הילדה מעל ללהבה. העולם כולו היה חייב להיטהר במשרפותיו של ג'ף! לכן אחזו בו אנשים ונעלוהו בסוגר. ושוב מרחפת רוח של עשן ממעל ומיכאל הבחין בשרידי מדורה בחצר. הם אינם יודעים, אמר הקצין ובהשתתפות כנה הוסיף, לאור־היום נמשיך לחפש אחריה, השעה מאוחרת. ראיתי בעיניו את תמונת אשתו ליד שולחן ערוך לפת־ערבית.

הלכנו שנינו לחפש אחריה. העיר בנויה מעגלים־מעגלים לבנים ומתרחבים ותמיד שבנו וראינו את החצר האפלה במרכז העיר. חומות הקיפו את המועד האחרון. שוב יצאנו לדרך ועקפנו אותן פנינת וכיתתנו רגליים באותן סמטות. השלטים צצו ואני קראתי את הכתוב. מכוננית צבאית הלפה ברעש. יחידה בתוך הלילה. עמדנו לצנוח ארצה ולנוח ואז נשלחה לשוֹן־אש לעגנית נגד החשיכה. המועד האחרון עולה באש! אש אחזה בנן ואנחנו זינקנו על החומות הסוגרות על הגן וראינו דמות עטופה במעיל צבאי ישן רוקדת בין הלהבות. גלי האבנים בערו באש לבנה ועשן מילא את הגן ותימר בכבדות אל שמיים חסוכי־כוכבים. הוא פשט מעילו ומכנסיו וערום כולו ניצב על מצבור אבנים ומתח אבריו כלפי מעלה. העשן גילה וכיסה את צורתו. הוא עומד לשרוף את עצמו. לחשתי למיכאל באימה. ג'ף ניסה להתקרב לאש ונסוג, התקדם והניח ידו על ראשו הקירח כשוקע במחשבה או בתנומה, ואז נשמעה הדפיקה בשער. קול חבטה רם וקשה שהידה בנן. ואנחנו ממקום שבתנו לא ראינו מי הדופק. הגבר ננער וקפץ על השער כעז־הרים, כיסה את מערומיו ופתח לרווחה. אשה שמנה התגלגלה פנימה. הם דיברו. היא מסרה לידו משהו ונעלמה מבעד לעשן. אחריה, קרא מיכאל וקפץ מהחומה ארצה. חצינו מספר רחובות והיא חומקת כצל מתעתע לפנינו. שם, צעק מיכאל, ואנחנו הדבקנו אותה ואחזנו בה בכוח. הוא מימינה ואני משמאלה וכך גררנו אותה בינינו. נשמנו בכבדות האשה השמנה בתוּך. היא נשאה עיניים אליו ונעצה אותן בי וקרצה במשובה. אנשים ישנו את שנתם וקול נחירות בקע מן הבתים הקטנים. חלפנו בשוק הגדול ופסענו שותקים ברחובות. התעכבנו רגע ליד בנין המשטרה ומשם עשינו דרכנו לעיר הישנה ועברנו ליד עץ־אקליפטוס בודד. עכשיו אחזה בידני והובילה אותנו בביטחה ומדי־פעם נשאה עיניה לשמיים הדהויים כמו ראתה שם את הכיוון. נעצרנו ליד בית אפל והיא קפצה על המדרגות ופערה את הדלת. כאן, אמרה בקול נעים. מיכאל רז ואני צעדנו פנימה ברגליים כבדות ובאור הקלוש של מנורת־שולחן מרוחקת ראינו מיטה גדולה ובמיטה את רות. פניה היו מופנים לעבר פנינו. אני ראיתי אותה. היא לא ראתה אותנו. עיניה הכחולות היו פקוחות וריקות ושערה צימח וכיסה פניה וצווארה. שתי ידיה היו שמוטות לצד־דים והוורידים הכחולים זחלו על היד עד קצות האצבעות. מיכאל כרע ברך ליד המיטה וכבש ראשו בכף־היד. שמעתי אותו מבקש סליחה מן המתה ומדבר על סטיפי ואגוזיו הנצחיים. רות לא נעה ולא ניפר אם הקשיבה והבינה או לא. כאן תוכלו ללן הלילה, אמרה האשה. שתי מיטות היו בחדר. כאילו ציפו לנו, אמרתי למיכאל.

מיכאל לא נרדם ואני שמעתי אותו מתהפך בועף. מנואל, אמר, מנואל, ואני חייכתי. ראיתי את פניו מול פני וידעתי את לבו. יד לחה נגעה בי ושמעתי קול נעים.

"רוצה קוניאק, בחור"

"לא תודה"

"שתה קוניאק, בחור. בעלי שלח אותך במיוחד מצרפת"

"לא, תודה"

"שתה", ציזה הקול, ואני שתיתי.

"עוד!"

"לא, תודה"

שתה, ציזה הקול, ואני שתיתי.

היא זחלה מתחת לשמיכתי, יצור שמנוני ומרטט מעונג. חשתי בידה הארוכה הנוגעת בחלצי ואמרת, לא, אני עייף. היא הקישה בלשונה מרוב תמהון. שמעתי אותה מגחכת, למה לא?

אני עייף.

"אני השקיתי אותך בקוניאק צרפתי מצוין. בעלי שלח אותך כדי שאוכל להשתעשע". והדבר הזה נצמד אלי ושפתיה מצצו את שפתי. לא, אמרתי וניגבתי את השפתיים. היא צחקה וגחנה עלי ובלעה בפה מלא יצורי. הכל היא בלעה וירקה ולקקה ומדי פעם הפסיקה ונהמה מעונג. אתה מתוק, לחשה באזני, אתה מתוק, ושוב דבקה לבשרי. פתאום פשקה גופה בתווך ואני ראיתי באר עמוקה חסרת תחתית ולחה בשפתיה. בבת אחת צללתי בה והיא נאנחה מהכרת טובה. אתה מתוק כל כך! וציל צולו של צחוק הידהד בחדר. נשאתי עיני והנה מיכאל רז יושב במיטתו ומשתעל. מדוע הוא צחק, שאלתי אותה. הוא מתוק, השיבה לי, וקרעה עצמה ממני והתישבה עליו ושניהם צוחקים. קמתי מהמיטה ונתקלתי בבקבוק. מן הנותר שפכתי עליהם. שמעתי אותם מלקקים זה את זה, מנסים לכבות את השריפה בקוניאק. התחלתי לצחוק גם אני. חיפשתי את גופה הפריך. היא היתה מחוזקת אל רז במסמרים. מסמרים! בכוח שלפתי אותה ממנו. הרי לך יפתי, קראתי והראיתי לה נפלאות, ורז מתכופף תחתיה ונחנק. השמנה רטטה בידי כבצק לפני שריפה בתנור. שמעתי את מיכאל צועק, שפשף אותה, ויט, שפשף אותה עד שייצאו ממנה ניצוצות זכים. אני רוצה לראות את פניך... את פניך אני רוצה לראות, איש המוסר וצדיק הדור, צוחק מיכאל רז וצנח מאפיסת כוחות.

שמש גלשה לחדר. אבק עמד באור. רגליה העבות היו מוטלות על בטני וראשו השחור של מיכאל שמוט על חזה הנפול.

יא

הוא ישב על ידי, מיטלטל עם קפיצות המכונה. הבטתי בחלון כדי לא לראותו. שמיים אפרוריים ואדמה לבנה ואבנים מונחות. פה'ושם מזדקרת תלולית אבן. צללית שחורה עולה ויורדת, מזדעזעת מעצבנות, נשקפה בזוגית. חזרנו מלוד. ליוניו את

ארונה עד שם. שנינו יחד. כמו פחדנו להפסיד את שייכותנו לעצמנו. כעלוקות נצמדנו שנינו לארונה. עשן לבן זחל על צווארו—טבעות־טבעות. הראש השחור נקטע מגופו. הפניתי מבטי למטה וידיו הארוכות והשעירות מוללו את כרטיס־הנסיעה. הכרטיס השחיר. הנחתי ראשי על המסעד לפני.

הגר חייכה וחשפה צווארה לרוח ואנחנו אחזנו באצילי־ידיה, אני מימינה ומיכאל משמאלה. וקיפצנו על קווי המרצפות. מדרכותיה הרטובות של תל־אביב.

הלכנו לים והחוף שמם מאדם. מיכאל נעלם. רוח ירוקה גילגלה קצף על החולות. התבוננתי בהגר והיא קרצה לי בעיני־הקוניאק. ברגלה הפכה אבן לבנה. צל רגלי נפל עליה והשחירה. מלא סקרנות ניגשתי אל האבן. היא התכווצה בעווית והחלה לצחוק. הראש הקטוע לברו.